

Felhasználók és használat

Általános kérdések

08/204

DILGER, Lena: Wie Opacs die Nutzer zum Regal lenken können. Elektronische Leit- und Orientierungssysteme. Vergleich und Analyse aktueller Beispiele = BuB. 60.Jg. 2008. 3.no. 243-248.p.

Res. angol és francia nyelven

Hogyan segíti az OPAC a felhasználókat a polcok közötti tájékozódásban? Elektronikus útbaigazító rendszerek működése konkrét példák alapján

Eligazító jelzés; Online katalógus

Az információs pultnál dolgozó munkatársak gyakran kapnak kérdéseket a könyvek elhelyezésével vagy témák megtalálásával kapcsolatban. A személyzet tehermentesítése és olvasók önálló eligazodása érdekében lehetőség nyílik az eligazító rendszer és az OPAC összekapcsolására. Ez az elv azt feltételezi, hogy a használó először az OPAC-ban keres. A keresési eredményekből kiválasztja a kívánt címet, és bővebb információt kér. Ekkor megjelenik egy link a raktári jelzettel, majd egyetlen kattintással előhívható annak a szintnek a térképe, ahol a dokumentum található. A polc, amelyen a keresett dokumentumot elhelyezték, színessel van jelölve, így az olvasó rögtön el tud igazodni. A jelenleg kapható rendszerek különböznek a megjelenítés pontosságát tekintve, ami lehet a teljes szakcsoport vagy a könyv pontos helye a polcon. Ezek a rendszerek főleg nagyobb könyvtáraknak valók. Minél nagyobb és szerteágazóbb a könyvtár, annál nagyobb szükség van ilyen eligazító rendszerre. A cél az, hogy az olvasó minél gyorsabban és önállóan találja meg a keresett dokumentumot.

(Autoref.)

08/205

YON-CASSAT, Françoise – LOPEZ, Caroline: Avec la carte Pro, la BnF accompagne les professionnels = Documentaliste. 45.vol. 2008. 1.no. 16-18.p.

A Francia Nemzeti Könyvtár Pro kártyája vállalkozók részére

Kutató -mint olvasó; Nemzeti könyvtár

Az angolszász mintával ellentétben a francia könyvtárakban alig van jelen a vállalkozói szférának szóló szakirodalom. Egyrészt nagyon költséges a beszerzése, másrészt nehézkesen hozzáférhető. Kívül esik a hagyományos kereskedelmi forgalmon, ugyanakkor a kötelepeldány-kötelezettség erre is vonatkozik, így bekerül a Francia Nemzeti Könyvtár (BNF) gyűjteményébe. Mivel a BNF minden állampolgárt szeretne kiszolgálni, megpróbálja láthatóbbá tenni gyűjteményének ezt a részét. A BNF 1996 óta fejleszti a jog, a gazdaság, a politika, a tudomány és technika területeit felölelő állományát. 2007 őszén a BNF kibocsátotta a Pro kártyát vállalkozók számára. A kártya segítségével a tulajdonosok hozzáférhetnek a BNF összes gyűjteményéhez, adatbázisaihoz és elektronikus folyóirataihoz, külön dolgozóasztalt biztosítanak számukra a jogi, gazdasági és műszaki szekcióban, személyre szabott szolgáltatásokat vehetnek igénybe a katalógusokban való eligazodáshoz, az adatbázisokban történő kereséseknél és más könyvtári folyamatok, pl. az előjegyzés során. Bármilyen gyakorlati kérdésre azonnali választ kapnak elektronikus úton is. A szolgáltatás névre szóló, igénybe vehetik magánvállalkozók, alapítványok és cégek munkatársai.

(Autoref.)

Lásd még 187

Használat- és igényvizsgálat

(A kérdőívet az 1. számú függelék tartalmazza.)

(Murányi Lajos)

08/206

McKNIGHT, Cliff – DEARNLEY, James: Making e-books available through public libraries. Some user reactions = J.Librariansh.Inf.Sci. 40.vol. 2008. 1.no. 31-43.p. Bibliogr.

Elektronikus könyvek elérhetővé tétele a közkönyvtárakban. Felhasználók reakciói

Elektronikus könyv; Használói szokások; Közművelődési könyvtár

A tanulmány annak az online kérdőíves felmérésnek az eredményeit elemzi, melyet 2004 áprilisa és 2006 júniusa között az *Essex County Libraries* elektronikus könyvtárájának használatáról készítettek a Laser Foundation anyagi támogatásával az Egyesült Királyságban. (Ezt megelőzően már 2004-ben is vizsgálták a közkönyvtári elektronikus dokumentumok iránti érdeklődést.)

A felmérés mind a kézi számítógépeken (PDA) olvasható (kölcsonözhető), mind az internetről letölthető dokumentumokra kiterjedt. Az 58 válaszadó által megfogalmazott véleményekből világosan kiderül, hogy 1) nagyon komolyan kell venni az elektronikus könyvek marketingjét, 2) vannak kiemelkedően népszerű műfajok (pl. a science fiction, szépirodalom), és 3) a válaszadók többsége fiatal, 21 és 30 év közötti.

Kevés olyan eredménnyel járt a felmérés, mely az eddigi vizsgálatokból nem lett volna ismert (pl. az e-könyvek kedveltségének okai, technikai problémák stb.), de az lényeges felismerés volt, hogy a tájékoztatásnak nagy szerepe van az elektronikus könyvek használatában, hiszen a megkérdezettek 81 százaléka (47/58) csak véletlenül, az interneten böngészve talált rá a könyvtár elektronikus kínálatára, és csak néhányan értesültek szórólapon az új lehetőségekről.

08/207

ŠUŠOL, Jaroslav: Znalost' cudzích jazykov ako faktor informačného správania = Knížnica. 9.roč. 2008. 3.no. 3-9.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

Idegennyelv-tudás mint az információs viselkedés egyik tényezője

Felmérés; Gépi információkeresés; Nyelvismeret -használóké

Az információs viselkedés az információs forrásokkal, csatornákkal kapcsolatos, aktív és passzív információkereséshez, szervezéshez és alkalmazáshoz kapcsolódó komplex emberi magatartás. Az információs viselkedés a közvetlen emberi kommunikációt éppúgy tartalmazza, mint a passzív információbefogadást. Az információs viselkedés kutatása az információtudomány egyik legjelentősebb ága. A Wilson-féle 1996-os modell az információs viselkedést olyan összetett tényezőként értelmezi, amelyben pszichológiai, demográfiai és interperszonális jellegzetességek kapcsolódnak egybe. Ezek közé tartozik az idegen nyelven való kommunikálás képessége. Kérdés, hogy létezik-e meghatározó kapcsolat a használók nyelvi kompetenciája és az elektronikus információforrások használata között.

Feltételezhető, hogy az idegennyelv-tudással rendelkezők jóval hatékonyabban, aktívabban használják a soknyelvű kommunikációs csatornákat. Ennek a vizsgálatára vállalkozott a pozsonyi egyetem 2002-2003-ban, 16 egyetemi könyvtár közreműködésével. A megkérdezettek szakmai kommunikációját vizsgálták. A válaszadók (209 fő – 56%-uk férfi) kivétel

nélkül középiskolai vagy felsőoktatási tanárok, tudományos munkatársak, elsősorban a természet- és műszaki tudományok területéről. Életkor szerint valamennyien aktív korúak. A nagy világnyelvek mellett kisebb nyelvek (magyar, lengyel), vagy több nyelv ismerete is előfordult. Az egy idegen nyelvet ismerők között az angol dominált (60%), második a német volt, a két idegen nyelven beszélőkre az angol és az orosz volt jellemző.

Az elektronikus információforrásokat nagyobb mértékben használják az angolul beszélők, mint az egyéb nyelveket ismerők. Az elektronikus publikálásban az idegennyelv-tudásnak nincs különösebb befolyásoló szerepe. A hagyományos és elektronikus publikálás egyenértékűségével kapcsolatban egyedül a francia nyelvet ismerők nyilatkoztak pozitívan. Az elektronikus folyóiratokban való publikálás hajlandósága általában valamivel erősebb volt, mint a webes publikálása. A német nyelvet beszélők között alacsonyabb volt a webes publikálás elutasítása. A magyar nyelvet ismerők között a webes publikálás elutasítása 50%-nál magasabb volt. Az elektronikus információforrások használata a beszélt nyelvek számának függvényében nem mutatott nagy különbségeket, az eltérések az idegen nyelven beszélők és nem beszélők között markánsabbnak bizonyultak. Az elektronikus információforrások használatának gyakorisága az idegen nyelvet nem beszélők között a legalacsonyabb (46%), a nyelvek számának emelkedésével (2 nyelv esetén 72%) nő, több nyelv esetén ismét csökken (53%).

A nyelvi előnyt legtöbbször az angol és más nyelvek párosításában látják. Az angolnak mint idegen nyelvnek döntően erősítő szerepe bizonyítható az elektronikus források használatában.

Összességében nem sikerült a kutatásnak igazolnia azt a hipotézist, hogy az idegennyelv-tudásnak meghatározó szerepe van az elektronikus információforrások használatában. Az egyéb szociológiai kritériumokkal szemben

(nem, életkor, foglalkozás) az elsajátított idegen nyelvek száma nem bizonyult meghatározónak. A több idegen nyelvet beszélők esetén szinergikus hatásról lehet beszélni.

Az angol nyelv egyeduralmával szemben az internet egyre inkább lehetőséget biztosít a soknyelvű internacionális kommunikációra. A nyelvtudás azonban csupán egyik tényezője az információforrások használatának és az információs viselkedésnek. Legalább ilyen fontos a tudományterület, a kommunikáció módja és az életkor. Egyértelmű, hogy az információforrások idegen nyelven való olvasási készsége fontos szerepet játszik a dokumentumok kiválasztásában és a publikálásban egyaránt.

(Prókai Margit)

Lásd még 177

Olvasás

08/208

JANKOWSKI, Piotr: Kluby Czytelnicze dla Dorosłych
READCOM = Poradnik Bibl. 2008. 1.no. 7-10.p.

A READCOM projekt: olvasói klubok felnőtteknek

Együttműködés -nemzetközi; Fejlesztési terv; Olvasásra nevelés

2004 szeptemberében Varsóban Lilia Ratcheva-Stratieva, a bécsi Nemzetközi Gyermekirodalmi és Olvasáskutató Intézet koordinátora, valamint Margarida Morgado, a Castelo Branco-i Műszaki Intézet posztgraduális képzését vezető munkatársa javaslatot tett egy oktatási projekt elindítására. A cél a felnőtt értelmiség aktivizálása az irodalom, a filmművészet, a színház és a történelem segítségével. A varsói Ursus városrész nyilvános könyvtárát az a megtiszteltetés érte, hogy meghívást kapott a projekthez való csatlakozásra.

A „READCOM – Olvasói Klub Felnőtteknek” című projekt végül 2005 márciusában kezdte el működését. A programban öt ország (Ausztria, Belgium, Lengyelország, Portugália és Törökország) hét oktatási intézménye vesz részt. A projekt célja többek között: módszerek kidolgozása a helyi közösségek aktivizálására; az együttműködés és a tapasztalatcsere kereteinek kialakítása; életrajzok olvasására ill. írására való buzdítás a nemzeti és az európai kultúra és azonosságtudat megismerése céljából; az élet-hosszig tartó tanulás támogatása stb.

Minden intézmény a saját profiljának és adottságainak megfelelően, a helyi közösségek szükségleteit szem előtt tartva veszi ki részét a projektből. Egyedüli közös célt nem fogalmaztak meg, az elsődleges feladat a módszerek kidolgozásához szükséges adatok, információk összegyűjtése volt. Másik alapvető tényező: a multikulturális nevelésnek mint vezérlő elvnek az elfogadása a résztvevők részéről.

A projekt eredményeképpen többek között megszületett a kidolgozott módszereket tartalmazó, nyolc oktatási modulból felépülő tankönyv, valamint útnak indítottak egy hatnyelvű weboldalt. A klubokban folyó oktatási tevékenység alapjául a tankönyvben vázolt modulok szolgálnak. Ilyen pl. a „Teremtő találkozás a könyvvel”, ahol szépirodalmi könyvélményeiket beszélnek meg a résztvevők, vagy az „Irodalmi műhely”, ahol a saját élmények írásos megfogalmazásán keresztül szembesítenek pl. a nőtársadalom azonosságtudati problémáival vagy a kisebbségekhez kapcsolódó különféle sztereotípiákkal. Hasonlóképpen az azonosságtudat fejlesztését és a multikulturális nevelést szolgálják a projekt weboldalán található kvízzjátékok.

A részt vevő intézmények hasznos közreműködésének hála 2007. május 6-án Berlinben az Európai Bizottság a READCOM-ot kiemelte, mint a Grundtvig program húsz legérdekesebb projektjének egyikét.

(*Dancs Szabolcs*)

Olvasáskutatás

08/209

GABEL, Gernot U.: Zum Leseverhalten der Amerikaner = Bibliotheksdienst. 42.Jg. 2008. 3.no. 263-265.p.

Amerikaiak olvasási szokásai

Olvasásvizsgálat; Szabadidő felhasználása

Az Egyesült Államok Nemzeti Kulturális Alapja 2004-ben kérdőíves vizsgálatot mért fel az amerikai lakosság olvasási szokásait, és a kapott adatokat „Reading at Risk” címmel nyilvánosságra hozta. Ezzel párhuzamosan több más intézmény, egyetem és alapítvány szintén vizsgálta az Egyesült Államok lakóinak olvasási kultúráját, az ezekkel kibővített kutatási jelentés 2007-ben a Hamletet idéző To Read or Not to Read drámai címmel jelent meg. A vizsgálatok a szabadidős olvasmányokra terjedtek ki, az iskolai vagy munkavégzési indíttatású olvasmányokat figyelmen kívül hagyták.

A 2004-es adatokat a húsz évvel korábbiakkal összevetve minden területen az olvasási kedv nagymértékű megcsappanása volt szembevetendő. Ez alól a fiatalok sem kivételek: a 13 évesek csoportjában csökkent a rendszeres olvasók aránya (húsz év alatt 35%-ról 30%-ra), növekedett viszont az egyáltalán nem olvasóké (8%-ról 13%-ra). A 17 évesek még jobban visszaestek. A rendszeres olvasók aránya körükben 31%-ról 22%-ra csökkent, az egyáltalán nem olvasóké 9%-ról 19%-ra nőtt.

Új jelenség, hogy az olvasottnak mondott szépirodalmi alkotás a fiataloknál más médiumban (TV-ben, videóban, zenében vagy számítógépes játékban) történt feldolgozáshoz is kapcsolódik az esetek többségében (58%). A fiataloknak csak mintegy 16%-a választja szépirodalmi művek esetében kizárólag az olvasást.

A felsőoktatásban részt vevő hallgatókat is hasonló tendencia jellemzi. Egyharmaduk a

hallgatói évek alatt egyáltalán nem vagy csak nagyon ritkán vett saját kedvére könyvet a kezébe, 26%-uk pedig hetente legfeljebb egy órát tölt szabadidős olvasással. A rendszeres olvasók száma körükben egyharmadával csökkent. A vizsgálatok kimutatták, hogy a ritkább olvasás rossz olvasási képességekhez kapcsolódik, az pedig rossz tanulmányi eredményhez, eredménytelenül záródó iskolai évekhez. A felnőttek körében a nem olvasók állampolgárként is kevésbé aktívak, nem vesznek részt a választásokon és a közösségi életben. Az egyik tanulmány ezt az összefüggést így összegezte: "Jobb olvasók – jobb polgárok".

A tanulmányok megjelenése felriasztotta a közvéleményt. A megjelent kritikák nem vonták kétségbe a vizsgálatok alapvető megállapításait, bár némelyikük kifogásolta az olvasás leszűkítését a könyvre és a szépirodalomra. Többen arra hivatkoztak, hogy az internet nem csak képeket közvetít, hanem szövegeket is, és a blogok olvasása is olvasni tudást feltételez. Talán azt akarják ezek a kommentárok sugalmazni – kérdezi a szerző – hogy egy blog olvasása vagy Steinbeck, Hemingway olvasása között nincs különbség?

(Katsányi Sándor)

08/210

PARTRIDGE, Helen – EDWARDS, Sylvia [et al.]: The Reflective Online Searching Skills (ROSS) Environment. Embedding information literacy into student learning through an online environment = IFLA J. 34.vol. 2008. 1.no. 55-71.p. Bibliogr.

Res. francia, német, spanyol és orosz nyelven

A reflektív online keresési készségek fejlesztése. Az információs műveltség beillesztése a felsőoktatásba az e-tanulást segítő eszközökkel

Egyetemi hallgató; Oktatás információellátása; Online információkeresés

A ROSS (reflektív online keresési készségek) olyan eszköz a távtanulás során, amely elősegíti a hallgatók online keresési ismereteinek és készségeinek fejlődését. A módszert az ausztráliai Queenslandi Műszaki Egyetem (QUT) Információtechnológiai kara és Tanulási- és Oktatásfejlesztési Központja dolgozta ki. 2007-ben a QUT különböző karain az elsőéves tananyag részeként kezdték el alkalmazni. A cikk bemutatja, hogyan épült be a ROSS két egymással szembenálló szakterület, az információtechnológia és a természettudomány tantervébe. Az információs jártasság oktatásának legtöbb eszköze statikus, moduláris, lineáris és erősen szöveg alapú, és nem interaktív módon közelíti meg a tanulás folyamatát. A ROSS kitágítja az online információs jártasság oktatásának határait, esettanulmányok segítségével és problémára orientált tanulással vezet rá a hallgatót az információs jártasság fogalmainak megismerésére és gyakorlására.

(Autoref.)

Lásd még 203